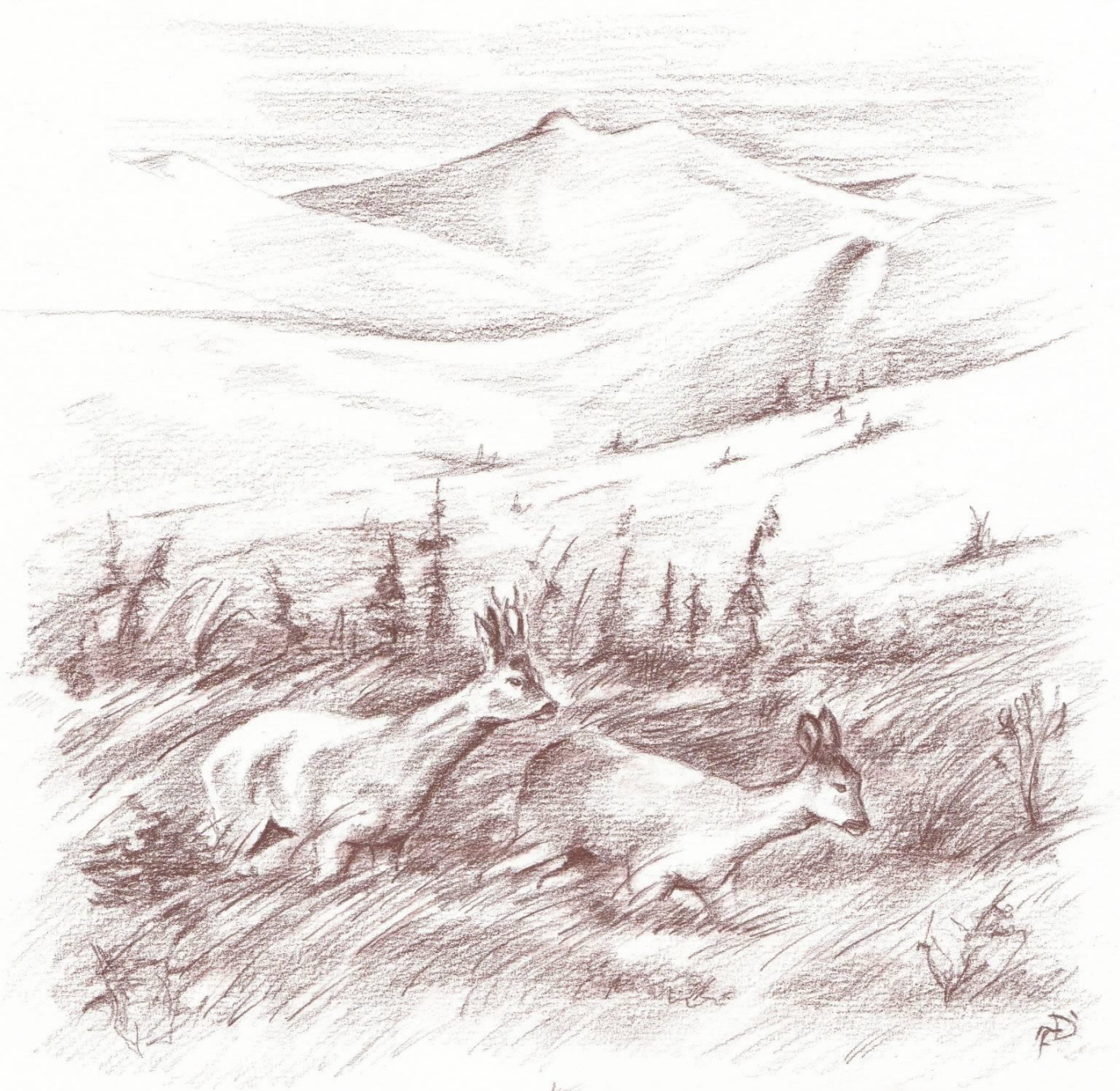

2. Číslo / 2009

STRMČEK

PRÍHOVOR... Alebo zdravá výživa pre ducha

Už ste si niekedy len tak ľahli na lúku a pozreli ste zo zvedavosti vedľa seba do stebiel tráv, bylín?..... Zrazu objavíš bohatý svet malých tvorčekov; pozeráš dlhšie, otvárajú sa tvojmu poznaniu jeho zákonitosti.

Pre časť človečenstva, hlavne tú v meste žijúcu, je ťažko uvedomiiteľná skutočnosť, s ktorou naši predkovia žili ako so samozrejmovou, neoddeliteľnou súčasťou života. Bol to spev kosy od konca jari do konca leta na lúkach. Práve ten udržiaval bohatstvá krajiny. Platí to aj dnes, ale bohužiaľ už iba v malej miere (dnes ani UNESCO nepomôže efektívne; len začať kosiť, pásť, vážiť si bohatstvá tejto zeme... len tadiaľ cesta vedie).

Nemusiš nikam ďaleko chodiť do sveta po krásne zážitky. Stačí ráno skoro vstať a v krajine nový deň na úsvite, nežne prekrytým závojom hmiel, privítať!

Stačí skutočne len málo. Oči otvoriť, exotiku orchideí na lúkach, kde príroda má väčšie slovo ako traktor a močovina, objaviť!

IK MM

OBSAH

- 1 Pár slov na úvod
- 2 Čo sme sa v škole dozvedeli a iné múdrosti
- 3 – 4 Katkina rubrika: „Piľní domajší a poľní hospodár“
- 5 – 7 Budú slová lúka a pasienok archaizmami? (Ing. Jaroslav Vlčko, CSc.)
- 8 Poetické okienko
- 9 - 10 Kosenie po východniarsky (Ján Hudák, alias Čindži)
- 11 Anketka
- 11 - 12 Zaujalo nás územie... Lučanská Malá Fatra
- 13 - 14 Dokedy bude kosa symbolom smrti? (Samuel Hríbik)
- 15 - 18 Výr spod hrubej skaly (Juraj Žiak)
- 18 Recept z Kováčovskej kuchyne
- 19 Oznamy

A TOTO JE REDAKCIA:

(šéf)Redaktori: Ivka Kalafusová (3. roč.)
Martin Mikoláš (3. roč.)
Katka Zrníková (3. roč.)
Ivka Šimková (3. roč.)
Veronika Müllerová (3. roč.)
Katka Cesnaková (3. roč.)

Ilustrátor: Feri Ďuriančík (1. roč.)

Grafická úprava: Lenka Knapcová (1. roč., Ing. stupeň)

ČO SME SA V ŠKOLE DOZVEDELI...

Lukáš, prezentácia o TANAPE:

„Plesnivec alpský má rožky zahnuté dozadu a srst' zhadzuje každú jeseň, niekedy v septembri.“

...o sukcesii

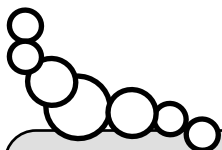
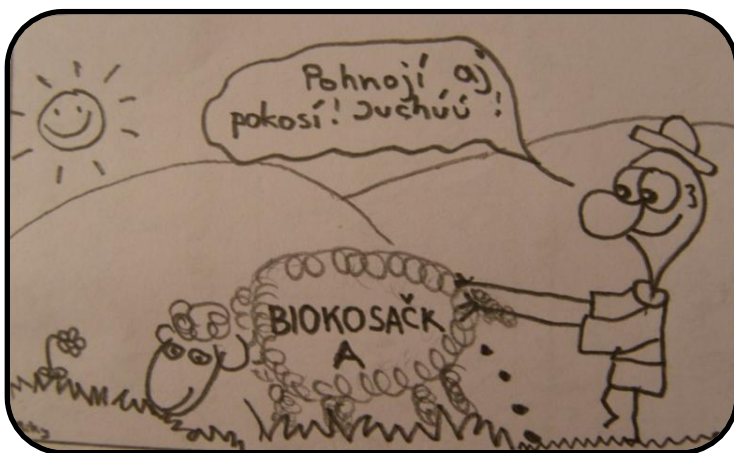
Sukcesným prejavom je potom symptomatická deteriorizácia diagnostikovaná na báze percepčnej aberácie uvažovanej časti krajiny.

..anomálie v oševnom postupe :

„Nastane trvalejšie pôsobenie zdrojov; krivka vývoja bioenergetického potenciálu nadobudne charakter neusmerneného pohybu, v inflexnom bode nastane saturácia a Ep prestane stúpať.“

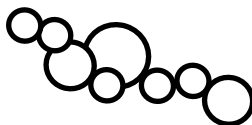
...aké jednoduché ☺

... A PRAVDEPODOBNE SI TO NEZAPAMÄTÁME ☺

Prečo poľovníci zvyšujú úživnosť revírov? Snažia sa dochovať viac zveri pre vrcholového predátora vlka. Ale prečo ho potom lovia a navrhujú predĺžiť dobu jeho lovu? Možno je to špecifický prejav ich lásky k nemu, ktorý by sa dal vyjadriť známou vetou: I love you. Slovo „love“ bolo ale kvôli podobnosti s naším „lov“ nesprávne preložené. A tak sa z lásky stalo zabíjanie.

Vetička z východu (od Maťa Hegedüša)

Šlizky šlimak še šlizkol
na šlizkej šľine bo mal
šlizké šľapky

Hádanka

Čo je ťažšie:
kilo peria alebo kilo železa?

„Čo robíš Katka toľko za tým počítačom?“
„TUKY.“
„A to je čo?“
„Tvorba a úprava krajiny.“
„A ja že sa to robí s hrabľami a s motykou.“

(Odpovede na túto ťažkú hádanku posielajte do konca septembra na adresu:
casopisstromcek@gmail.com , výherca získa zaujímavú cenu!!!)

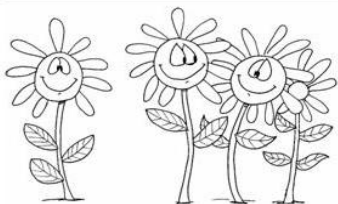
Pil'ní domajší a poľní hospodár

Na zamyslenie...

*Je nutné burinu ničiť, aby ostala pôda čistá
alebo je to inak?*

Prečo chce mať každý vyčistenú záhradku od planých rastlín, a tak ich neustále likviduje? Tu sú argumenty: burina ochudobňuje plodiny o živiny, kradne im vlahu, svetlo, utláča ich, rýchlo sa rozrastá, šíria sa z nej choroby a škodcovia a v neposlednom rade je to „škaredé“.

Tento článok samozrejme nebude nabádaním k tomu, aby ste celú záhradu nechali zarásť burinou, ale existujú tu pohľadujúce okolnosti. Ako by sme teda definovali burinu? „Je to

každá rastlina, ktorá rastie tam, kde si to mi nepravíme.“ Burina je teda iba vyjadrením postoja človeka k planým rastlinám. **Obnažená pôda je v prírode niečo neprírodné, čo so sebou prináša eróziu a je ľahko zraniteľné.** Z tohto pohľadu je teda burina neoddeliteľnou súčasťou prírodných procesov, ktoré vedú k obnoveniu narušenej rovnováhy.

A aké je riešenie? Burina v sebe zhromažďuje minerálne látky, tak ako všetky rastliny. Ak ju necháme ležať medzi riadkami, alebo ju použijeme v kuchyni, skŕmime ju zvieratami, skompostujeme, alebo pripravíme liečivý alebo hnojivý výluh, tak tieto živiny zúžitkujeme. Oproti zelenine korenia niektoré buriny (pupenec, púpa, pýr, lopúch, pichliač...) oveľa hlbšie, tzn. vyťahujú minerály z väčšej hĺbky, takže nám môžu nahradiť obracanie pôdy, tým že živiny splavené dažďom do nižších vrstiev vynášajú hore. Následne môžeme s nimi zamulčovať rastliny, ktoré potrebujú práve tie minerály, ktoré

tieto buriny hromadia. Takisto burina vyťahuje aj vlahu z hlbších častí pôdy, a preto toľko netrpí suchom. A navyše pôda zatienená burinou toľko nevysychá. Ak už však burina zatienuje aj zeleninu, je potrebné ju vytrhnúť, ale to platí aj o zelenine samotnej, ktorá sa musí vtedy jednotiť. A keď začne burina utláčať pestované plodiny, priebežne ju zbierame a môžeme ju využiť v kuchyni (ako sa dozvieme v ďalšom čísle). Rast buriny môžeme potlačiť tak, že vyrastené plodiny zamulčujeme (burinou, slamou...).

A na záver treba dodať, že **čím rozmanitejšie je prírodné spoločenstvo, tým je menej zraniteľné.** Plané rastliny sú väčšinou pôvodné, a práve preto sú voľne žijúce živočíchy zvyknuté využívať ich ako potravu. Ak si záhradku vyčistíme od buriny, nezostane im nič iné ako sa pustiť do našej zeleniny. Zistili sme, že burina má v skutočnosti veľké využitie a jej úroda k nám príde zadarmo. Majme teda aj k nej trochu úcty.

*Chorá pôda verzus
zdravá pôda...*

*Používanie pesticídov
verzus prevencia*

Pesticídy majú okrem účinkov, ktoré chceme dosiahnuť aj mnohé vedľajšie zhubné účinky, podobne ako lieky. A tak ako choroba je iba dôsledok, niečoho čo sme zanedbali predtým, podobne je to aj so záhradkou. Myslím, že sa o tom netreba viac zmiňovať.

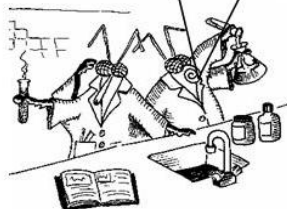
A čo s tým? Skúsme to napraviť cestou prevencie. O tom čo robiť s planými rastlinami sme sa dozvedeli v predchádzajúcom článku. Ale čo s nechcenými živočíchmi? Základným krokom je pochopenie, že aj

voľne žijúce živočíchy majú na záhrade svoje miesto. Sú dva typy živočíchov, ktoré sú na našej záhradke pre nás zaujímavé. Do prvej skupiny patria tie, ktoré požírajú konzumentov našej zeleniny a ovocia. Ako ich však na našu záhradku dostať? Tak, že im pripravíme vhodné podmienky pre život (viac v článku „Spravme si na záhradke“). Druhú skupinu živočíchov tvoria tie, ktoré si na záhradke nepravíme. Najskôr sa musíme zamyslieť nad príčinou, ktorej dôsledkom je nerovnováha v záhrade a tá usiluje napríklad aj prostredníctvom premnoženia nejakých živočíchov o rovnováhu. Príčiny môžu byť rôzne: prehnojenie, malý priestor medzi rastlinami, vysiatie nevhodnej odrody, nadmerné zalievanie...?) V niektorých prípadoch ani netreba vyvolávať paniku, ak sa napríklad objavia húsenice alebo vošky, rastlina je schopná mobilizovať svoje obranné látky a vysporiada sa s nimi. Základným krokom ako udržať rastliny zdravé, je zbytočne ich **nerozmaznávať nadmerným hnojením a zalievaním.** Takéto rastliny majú potom riedke a šťavnaté pletivá, čo na škodcov pôsobí veľmi priťahujúco. Dôležitý je tiež výber odolných rastlín.

Aromatické rastliny ako levanduľa, palina, vratič ai., sú účinným prostriedkom na odpudzovanie **mravcov.** Môžeme ich dať na miesto kde sa mravce nachádzajú (mravenisko, strom). Tieto byliny sú účinné aj proti blchám, klieštikovcom, moliám atd. Ďalšou kalami-

„veď mi si tú rezistenciu raz vynájdem!“

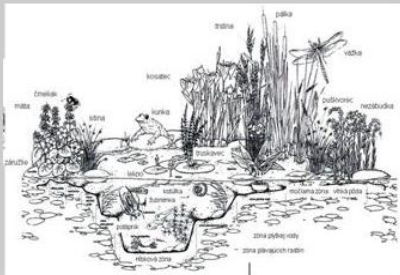

tou na našej záhrade bývajú **slimáky.** Tie však majú svojich prirodzených predátorov ako sýkorky, žaby, slepúchy, ježkovia, krtkovia..., preto im treba vytvoriť podmienky na existenciu.. Slimáky neradi prekonávajú suché materiály (piliny, piesok, slama, popol...), využijeme ich teda na mulč. Z rastlín nemajú radi horké druhy (horčica, cesnak, nechtík, tymián, mäta...). Vysadíme ich okolo ohrozenej zeleniny. Slimákov lákajú hlavne oslabené rastliny (aj našou starostlivosťou—prelievanie). Treba však upozorniť na to, že naše domáce slimáky nespôsobujú škodu záhrade, ide hlavne o zavlečené druhy, ktoré tu nemajú prirodzených predátorov, takisto ako **mandelinka zemiaková.** Trochu pomôžu bystrušky a zasypánie dreveným popolom. Mandelinky prezimujú v zemi, zemiaky teda nepestujeme každý rok na tom istom mieste. Oni však vedia aj priletieť. Pestujte zemiaky len v malom množstve obklopené aromatickými rastlinami, potom ich mandelinky nenájdu.

Rozmanitosť živočíchov na záhrade je obrovská a sledovanie ich života je veľmi zaujímavé. Ak to pochopíte bude pre vás záhrada úžasným ekosystémom.

Spravme si na záhradke: Jazierko

Jazierko v našej záhradke nám prinesie mnoho úžitku: vytvára vlhkejšiu klímu cez horúce letné dni, je domovom užitočných živočíchov, je zdrojom vody pre záhradku, môžeme v ňom chovať ryby, kačice, slúži ako napájadlo pre zvieratá a okrem toho v našej záhrade vytvára estetické miesto.

Poloha jazierka – ideálne miesto je mierne zatienená plocha, aby sa voda neprehrievala a nevyparovala vo veľkom množstve

Veľkosť a tvar – premyslíme si aké veľké ho chceme mať. Lepšie je však mať jazierko väčšie (3 m²) a hlbšie (1 m). Pri takejto hĺbke nám v zime nezmrzne až po dno). Jeho tvar by mal byť okrúhly, vajcovitý, oblikovitý atď., nie však hranatý, lebo vtedy v rohoch jazierka nedochádza k prúdeniu vody.

Materiál – jazierková fólia, netkaná textília (staré koberce...), štrk (piesok), kamene, trsy vodných rastlín

Stavba jazierka – z plochy odstránime trávnu a na rovnom mieste si urobíme obrys jazierka pomocou šnúry. Vykopeme žľab

kopírujúci obrys jazierka (neskôr tu zachyti-
me fóliu kameňmi). Z jednej strany jazierka
urobíme plytčinu, a to tak že vykopeme
v jazierku schodíky, aby postupne prechádzalo
do väčšie hĺbky. Steny jazierka by nemali
byť príliš strmé, aby sa nám z nich nezosúval
štrk. Vykopané jazierko vystelieme netkanou
textiliou (koberec...), aby nám kamene v pôde
nepoškodili fóliu. Na ňu položíme fóliu. Po-
stupne ju pritlačíme o dno a svahy. V mieste
kde sú schodíky môžeme na fóliu položiť ešte
ďalšiu netkanú textíliu. Jazierko vysypeme
vrstvou štrku (piesku), ktorý umožňuje zako-
reniť rastlinám a zvyšuje samočistiacu schop-
nosť vody. Fólia presahuje až na breh, kde ju
vložíme do vykopaného žľabu, zasypeme
štrkom a poukladáme na ňu kamene. Na dno
vysadíme rastliny. Korene zasypeme pie-
skom, alebo ich môžeme zasadiť spolu
s črepníkom – zabránime ich premnoženiu.
Postupne napúšťame do neho vodu
a vysádzame ďalšie rastliny.

Výsadba vodných rastlín:

Breh – nezábudka močiarna, mäta vodná, puškvorec obyčajný, sitina cibulkatá, záružlie močiarné...

Plytká voda – pálka širokolistá, trst' obyčajná, kosatec žltý...

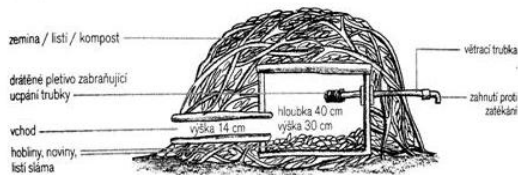
Hlboká voda – leknó biele, leknica žltá,
kotvica plávajúca...

Plávajúce rastliny – žaburinka menšia,
bublinatka obyčajná...

Spravme si na záhradke:

Príbytky pre užitočných živočíchov

Jedným z najpilnejších pomocníkov na našej záhradke je **ježko**. Obľubuje hmyz a ulitníky, na lov sa vydáva v podvečer, deň trávi ukrytý niekde v hústine. Poskytneme mu hromadu listia a vetví, pod ktorými bude priehľaba, alebo mu spravme prýbytok, aký je na obrázku:

Ďalšími živočíchmi, ktoré si zaslúžia postaviť budúky sú **vtáky a netopiere**. Nezabudnime na napájadlá. Búdka pre netopiera má plochý tvar a dole má vletovú štrbinu (obrázok). Menej obľúbeným živočíchom je **krtko**, i keď nám prekrypuje pôdu, do jeho krtincov sa dá niečo zasadiť atď. Ak nám však naozaj vadí, môžeme ho systematicky nasmerovať von z našej záhrady. Postupne umiestňujeme tyče s PET fľašami, na ktoré vyrežeme kriehlka, smerom von zo záhrady. Vietor otáča s fľašami, spôsobuje vibrácie, čo

plášť krčka (tiež hraboše), ale len v okruhu 2m. Taktiež **žaby** by nemali chýbať. Postačí im vlhký, tienistý úkryt pod listím, drevom alebo kameňom. **Jašterice** a predovšetkým **slepúchy** majú záľubu v konzumácii drobných ulitníkov. Vyhrievajú sa radi na kameňoch a úkryty majú v ich štrbinách. Takéto miesto by na záhradke tiež nemalo chýbať. Pomocníkmi pri chytaní hlodavcov sú okrem mačiek aj **hady**. K založeniu hadníka, alebo liahnišťa pre hadov, jašterice potrebujete 4-stennú ohradu zo starého drôtového plotu. Na dno dáme vetvi a prekryjeme papierom (2x). Na to uložíme seno, listie, piliny. Na to zase vetvi a papier atď až po vrch. Po roku tu odhalíte mnohonôžky a stonožky a za ďalší rok tu už budú možno naskladené vajčka užovky hladkej alebo obojkovej.

Kalendár biozáhradkára

✦ JÚN ✦

- vyraštenú, vyjednotenú zeleninu zamulčujeme, nahradí nám to okopávanie
- hľúboviny je dobré po zakorenení prihnojiť so zákvasom zo slepačieho trusu, kostihoja alebo žihľavy (zákvas zo žihľavy je tiež účinný proti voškám)
- keď sa na plodovej zelenine začnú tvoriť púčiky už ju nehnojíme
- hrach má rád prihnojenie popolom z dreva, taktiež ovocné stromky prihnojíme pokosenou trávou zmiešanou s kompostom
- vyseje ešte hrach, letní šalát, na jesenný zber karotku, červenú repu, kaleráby, brokolicu.
- zbierame jahody, čerešne, ríbezle, egreše, zo zeleniny hľúboviny, šaláty, hrášok, redkvičky

✦ JUL ✦

- doba letného rezu ovocných stromov, odstránime nechcené alebo konkurenčné výhony, v tomto čase sa rany rýchlo hoja
- jahodnisko po zbere vyčistíme, zbavíme nepotrebných odnoží a prihnojíme
- keď zožltne vňať, zbierame cesnak, uvijeme z neho veniec a necháme ho doschnúť
- na uvoľnené miesta po zbere dosievame ešte šalát, reďkev, kaleráb, takéto miesta osejeme tiež rastlinami na zelené hnojenie (leguminózy, facélia vrtáčolistá...)
- zbierame papriku, paradajky, mrkvu, sušíme liečivé bylinky

✦ AUGUST ✦

- hlavnou činnosťou v auguste je zber: posledné letné jablká, prvé hrozno, jarabiny...
- z menej kvalitného ovocia pripravujeme džemy, mušt, alebo ho usušíme, prezreté, červivé plody zbierame na kvas, plesnivé nepoužívame
- pripravujeme si vlastné semená, rastliny so zrelými suchými plodmi pozbierame, zviažeme a necháme ešte doschnúť, potom z nich vytrasieme semená, vyfúkame smeti a dáme do papierových vrecúšok
- priebežne zbierame fazuľky, hrášok, mrkvu, petržlen, paradajky...

Zdroj: Helena Vlašínová, Zdravá zahrada

Budú slová lúka a pasienok archaizmami?

Lúky a pasienky. Vidíme ich okolo seba často. Kde sa vzali? Sú tu od nepamäti? A aj zostanú? Aký majú význam a hodnotu? Treba niečo robiť pre ich zachovanie? Robíme pre ich zachovanie dosť?

Pasienok je taký typ biotopu, ktorý vznikol po radikálnom zásahu do iného typu biotopu, u nás najčastejšie do lesa a to po jeho vyklčovaní. Ďalej bol udržiavaný vplyvom pasenia dobytkom. Pri lúke to bolo zasa kosením. V minulosti sa tieto dva spôsoby často prelínali. Najskôr sa lúka pokosila a následne sa na nej páslo.

Sukcesia ktorá neustále prebieha a v našich podmienkach smeruje k lesu, je pasiením, alebo kosením v určitom štádiu neustále blokovaná. Ak by tieto blokačné faktory pôsobili menej intenzívne, alebo prestali pôsobiť, tak by sukcesia postupovala k ďalším štádiám. Keď sa ich pôsobenie obnoví, alebo zintenzívni, tak sukcesia smeruje k jej rannejším štádiám.

Na lúky sa možno pozrieť aj ako na bojové pole, kde prebieha boj medzi človekom, ktorý ich kosením a pasiením obhospodaruje na strane jednej a lesom, ktorý chce späť obsadiť stratené pozície na strane druhej.

Sukcesiu si môžeme predstaviť ako pani, ktorá nemá srdce, iba rozum. Prebieha všade. Postupuje nepretržite, neomylné a nekompromisne vpred.

Existujú úvahy o tom, že pasienky existovali aj pred pôsobením človeka – pastiera. Mohli existovať z dôvodu pastvy veľkých turovitých cicavcov: zobra a pratura.

Na lúkach a pasienkoch sa vytvorili vhodné podmienky pre svetlo- a polosvetlomilné, konkurenčne slabé druhy, ktoré sa dovtedy vyskytovali len zriedkavo. Rástli na miestach, ktoré dočasne, či trvale neobsadil les: strmé, skalnaté svahy, strže, lesné svetliny, rašeliniská a pod. Niektoré z nich možno ani neboli pôvodnou súčasťou našej flóry, ale migrovali na naše územie z iných oblastí, spolu s človekom – pastierom. V priebehu stáročí sa rozšírili a v porovnaní s predchádzajúcim obdobím, sa ich početnosť mnohonásobne zvýšila. Viaceré z nich boli ozdobou týchto spoločenstiev – napr. druhy čeľade vstavačovité (*Orchidaceae*). To ale ešte netušili, že sa dostali do pasce, z ktorej niet úniku. Od druhej polovice minulého storočia sa v súvislosti so združstevňovaním (prejavilo sa hlavne ukončením obhospodarovania a intenzifikáciou) podmienky na miestach ich výskytu natoľko zmenili, že ich početnosť začala dramaticky klesať. V priebehu niekoľkých desaťročí sa na väčšine územia stali vzácnymi, prípadne sa dostali na pokraj vyhynutia. Prežili len tam, kde pretrval pôvodný, extenzívny spôsob obhospodarovania týchto biotopov. Bolo to niekoľko odľahlých oblastí, kde nedošlo k združstevňovaniu, potom na extrémnych stanovištiach (strmé svahy s plytkou pôdou, často presýchavé, ďalej zamokrené plochy rašelinísk a pod., kde bola sukcesia takmer blokovaná a preto postupovala len pomaly), prípadne niektoré chránené územia. Preto len niektoré, lebo ochrana prírody sa v čase socializmu často chápala len ako konzervačná a to aj tam, kde konzervačná rozhodne nemala byť. A tak napr. na východnom Slovensku boli nelesné rezervácie oplotené dreveným plotom a bola v nich zakázaná akákoľvek činnosť. V ďalších krajoch bol bohužiaľ rozdiel len v oplotení – chýbalo. Čo sa stalo s takýmito lúkami a pasienkami, to už tušíte. Ak sa naďalej hospodárilo v ich okolí, tak vzácne druhy a rastlinné spoločenstvá sa vyskytovali už len tam, mimo oplotenej plochy. Tam sa im podarilo uniknúť pre človekom – ochrancom prírody a tak prežiť.

Kosiť, či nekosiť? To je otázka. Približne tak nejako sa pýtal už Hamlet. A táto otázka je rovnako životne dôležitá, ako otázka: „Piť, či nepiť?“

Odpoveď na otázku ako zachovať lúky a pasienky je jednoduchá a zložitá zároveň. Jednoduchá v tom, že na zachovanie lúk treba kosiť a na zachovanie pasienkov pásť. Ale tam jednoduchosť končí. Kosiť sa dá rôznym náradím, či mechanizáciou. Od klasického ručného kosenia kosou, cez kosenie motorovými ručnými kosami, ďalej malými samostatnými kosačkami, až po kosačky ťahané a poháňané koňmi, či nesené traktormi a veľké samostatné kosačky. Rozdiely medzi výsledkami

kosenia, teda napr. vo výške porastu zostávajúceho po pokosení. Významný je aj vplyv technológie na okolité prostredie, či už počas kosenia, alebo po ňom. Aj tam sú rozdiely veľké. Porovnajme svišťanie ručnej kosačky s rachotom motora traktora. Pri kosení veľkými mechanizmami dochádza k ničeniu hniezd vtákov, usmrčovaniu mláďat cicavcov. Človek akoby v tej chvíli prestal byť súčasťou prírody. Akoby sa stal súčasťou stroja.

Veľmi negatívnym vplyvom je utláčanie pôdy ťažkými mechanizmami. Predovšetkým na vlhkých pôdach sa vytvárajú hlboké ryhy, ktoré spôsobujú pomiestnenie, či veľkoplošné odvodňovanie, následnú zmenu vodného režimu a zmenu biotopu. To sa môže stať pre niektoré druhy dokonca osudným. Rozdiely spôsobuje aj načasovanie kosby, či jej ročná frekvencia.

Pri pasení sú tiež významné rozdiely. Hovädzí dobytok byliny skôr odtrháva a nespása trávny porast na nízko. Ovce byliny prevažne odsekávajú a preto pasienok vypaseny nimi je úplne nízučký. Kozy si zasa vedia poradiť aj s drevinami, vrátane ostnatých.

Aj keď sa zdajú lúky a pasienky – okrem názvu – na prvý pohľad rovnaké, nie je tomu tak. Pasením sa potláčajú vyššie, konkurenčne silné druhy. Preto prevládajú druhy nižšieho vzrastu. Často také, ktoré majú podstatnú časť nadzemnej biomasy sústredenú bezprostredne nad pôdou. Napr. druhy s prízemnými listovými ružicami. Tie pri pasení strácajú percentuálne najmenší podiel biomasy. Preto v takýchto podmienkach prežívajú úspešnejšie. Pri kosení sa podporuje hlavne rast trávovitých bylín a preto sú porasty lúk hustejšie, s vyššou konkurenciou.

Rozdiel je aj v možnosti záchrany, či ochrany pasienkov a lúk. Ak sa lúka prestane kosiť tak začne zarastať drevinami a hromadí sa na nej odumretá, nepokosená a neodstránená nadzemná biomasa rastlín vo forme stariny. Hustnutie porastu, zarastanie drevinami a hromadenie stariny obmedzujú rast konkurenčne slabých druhov rastlín. Ak sa dreviny vyrúbu, lúka pokosí a pokosená biomasa odstráni (pohrabe a odvezie) a tento zásah sa každoročne opakuje, tak sa lúka postupne dostane do svojho pôvodného stavu. Po ukončení pastvy prebiehajú na pasienku podobné zmeny, ako na lúke. Zabezpečiť obnovenie pastvy je však omnoho náročnejšie, ako obnovenie kosenia. Neraz je to nemožné. Napr. ak sa v okolí chov dobytku ukončil a teda nie je čo pásť. Istou náhradou, ale len neplnohodnotnou a dočasnou je kosenie. Kosenie zmeny len spomalí pri súčasnej zmene smeru sukcesie. Ak sa pasienie nepodarí obnoviť a bude sa pokračovať v kosení, tak sa z pasienka sa stane lúka. Ak sa nebude ani kosiť, tak sa z neho stane les.

V novodobej histórii zasadilo lúkam takmer smrteľnú ranu kolektívne hospodárenie, teda združstevňovanie a to, čo nasledovalo po ňom. Z dôvodu sceľovania parciel a postupnému nástupu čoraz ťažšej techniky sa prestalo hospodáriť na malých a odľahlých lúkach a lúkach na strmých svahoch a na zamokrených miestach. Vo veľkom rozsahu sa začali krmoviny pestovať aj na poliach. To všetko viedlo k zníženiu výmery lúk a predurčilo osud mnohých z nich. Lúky postupne zanikali. Na odľahlejších miestach človek urýchlil ich zánik zalesňovaním. Neraz nepôvodnými drevinami.

Lúky ale svojmu nepriaznivému osudu neunikli ani na miestach, kde sa človek rozhodol ich zachovať. Tam došlo rôznymi zásahmi k ich intenzifikácii. Pri terénnych úpravách sa nerovnosti zarovnali buldozérmi. Veď rovná – plochá lúka bola v očiach vtedajších družstevných funkcionárov lepšia a krajšia. Bola to nová socialistická lúka po vzore Sovietskeho zväzu. Pri takýchto úpravách boli často aj s koreňmi vytrhané ovocné a iné stromy a aj kroviny, ktoré naši predkovia stáročia citlivo zakomponovávali do krajiny. Dôsledkami boli okrem iného erózia a zníženie biodiverzity. Ak si ale milý čitateľ myslíš, že toho už bolo dosť, ba i priveľa a že nič horšie sa lúkam už stať nemohlo, tak

Tvoja fantázia veľmi pokryvkáva za tým, čo sa zrodilo v mysli pokrokového socialistického človeka a čo sa mu dokonca podarilo aj zrealizovať. Po takýchto krásne rovných, splánovaných parcelách sa veselo, s úsmevom na tvárach rozbehli traktoristi (aj vtedy platilo, že najveselší sú tí menej informovaní), ktorí ich pobránili, alebo zorali. Nič to, že miestami už nebolo čo orať, lebo buldozéry hrnuli najúrodnejšiu časť pôdy pred sebou. Tá neraz skončila na okraji lúky pri lese. Do oráčiny zasiali semená produktívnych tráv. Dielo skazy bolo dokonané?

Kdeže. Ešte výdatne pohnojili syntetickými hnojivami. Plán spotreby hnojív bolo treba minimálne splniť

alebo ešte lepšie prekročiť. O čom by inak hovorili v televíznych správach, písali v novinách a za čo by dávali štátne vyznamenania? A to už bol naozaj koniec lúky... Koniec krásnej, voňavej lúky, plnej pestrofarebných kvetov, poletujúcich motýľov, bzučiaceho hmyzu a spievajúcich vtákov. Lúky môjho detstva. Ale nanešťastie už nie lúky mojej mladosti. Na vlastné oči som totiž videl tie traktory a tých traktoristov, ako jazdili popod naše okná. Videl, ale nechápal. Nevedel som čo činia. Bohužiaľ ani oni. Nevedeli, že zabíjajú lúku...

Hnojenie syntetickými hnojivami zapríčiňuje cez vplyv na pôdne prostredie zmeny v celom ekosystéme lúky či pasienka. Pôsobí napr. aj na mikroorganizmy a huby v pôde. Narušuje symbiotické vzťahy medzi rastlinami a hubami, v dôsledku čoho dochádza k vyhynutiu niektorých druhov rastlín, životne závislých na mykoríze. Negatívnych dopadov je okrem uvedeného príkladu samozrejme veľké množstvo.

Lesné lúky si tiež prišli na svoje. Po ukončení obhospodarovania väčšinou zarástli drevinami, alebo boli zalesnené. Ich posledné zvyšky sú hnojené syntetickými hnojivami. A ak sa Vám to zdá málo, tak vedzte, že sú pomiestne rozorávané. To poľovníci zvyšujú úživnosť revíru políčkami pre zver. Snažia sa dochovať viac zveri pre vrcholového predátora vlka. Ale prečo ho potom lovia a navrhujú predĺžiť dobu jeho lovu? Možno je to špecifický prejav ich lásky k nemu, ktorý by sa dal vyjadriť známou vetou: I love you. Slovo „love“ bolo ale kvôli podobnosti s naším „lov“ nesprávne preložené. A tak sa z lásky stalo zabíjanie.

Druhovú pestrosť našich lúk je veľmi rozdielna. Od najchudobnejších, degradovaných s ani nie desiatkou druhov na ploche fytocenologického zápisu (16 m²), až po skvosty s takmer stovkou druhov. Tieto patria k druhovo najbohatším v strednej Európe. Pestrosť je závislá od mnohých faktorov prostredia, ale aj od nedávnej, či dávnejšej histórie danej lokality. Najvýznamnejšie faktory sú späté s pôdou: rozsah pH, obsah živín, zrnitosť, obsah humusu, vlhkostný režim atď., iné s klímou: priemerná ročná teplota, teplotné minimum a maximum v priebehu vegetačnej doby, výskyt neskorých mrazov, množstvo a distribúcia zrážok v priebehu roka, atď. Väčšia diverzita podmienok prostredia na okraji lúk v kontakte s lesom, v ekotone, umožňuje výskyt väčšieho počtu rastlinných druhov. Pribúdajú tam druhy tieňomilné. Obdobný efekt na lúke vytvára aj výskyt jednotlivých stromov, či krovín a ich skupín.

V období pred polovicou minulého storočia bol obraz krajiny z hľadiska jej využívania na lúky a pasienky výrazne odlišný od toho, ktorý poznáme dnes. Každý kúsok parcely musel prinášať úžitok a teda všetko bolo vykosené. Kvôli tomu vznikalo množstvo malichrnných sporov, napr. aj o to, kto vykosí popri ceste. Z dnešného hľadiska je to už len ťažko predstaviteľné. Kosili sa aj miesta, na ktorých prevažne rástli druhy nevhodné na skrmovanie (napr. ostrice na rašeliniskách a močiaroch). Takéto seno sa požívalo na podstielku pre ustajnený dobytok, prípadne sa dodávalo pre armádu, ktorá ním krmila kone. Tieto zamokrené biotopy sa kosili ručne a kosci bývali dokonca často bosí. V súčasnosti sa takéto plochy už nevyužívajú. Je to z dôvodu absencie vhodnej techniky, ale hlavne preto, že stavy dobytky sú nízke a pri intenzívnom hospodárení sa dostatok krmovín dopestuje aj na niekoľkonásobne menších výmerách, ako v minulosti.

Kým na lúkach boli dreviny každoročne odstraňované kosením, na pasienkoch sa niektorým podarilo vyrásť. Preto bola tradícia ich čistenia. Ľudia z dediny prechádzali pasienky so sekerami v rukách a dreviny vytínali.

Medzi ľuďmi, ktorí sa považujú za ochrancov čistej, človekom nedotknutej prírody sa nájdu aj takí, ktorí odmietajú zásahy človeka do prírody a navrhujú ponechať ju svojmu osudu. V istých oblastiach je to iste namieste. Ale lúky a pasienky by sme takto nezachránili. Ak by sa tento názor presadil, tak by sme sa museli obávať, či kvôli stromu otvoríme dvere na dome a ak by sa nám to podarilo, tak by sme vzápätí určite do stromu hlavou narazili.

Lúky a pasienky možno z hľadiska ochrany a starostlivosti prirovnať napríklad k stavebným kultúrnym pamiatkam. Ak sa staráme o záchranu hradov, zámkov, kaštieľov a iných historických stavieb, ktoré vznikli rukou človeka a považujeme to za správne a samozrejme, tak o to viac by sme sa mali starať o lúky, ktoré vznikli jedinečným spolupôsobením človeka a ostatnej prírody.

Aká je teda perspektíva zachovania lúk a pasienkov u nás? Je taká, ako bude chcieť človek. Lúky a pasienky potrebujú človeka. Tak, ako človek potrebuje ich.

Upozornenie: autor je lesný inžinier. Preto žiadna z informácií uvedených v článku nemusí byť pravdivá.

Jaroslav Vlčko

Keby si bol smutný,
keby si bol sám,
vtedy by si našiel rozhrešenie tam.
Stačilo by sa prejsť po lúke,
cítiť teplý vánok na tvári,
sladký spev škovránkov,
dotyk bosej nohy a trávy.
Nahá ako lesná víla,
tancovala by medzi stromami.
Nič viac ako vôňa lesa,
človeka tak nezmámi.

Kosenie

Maru

Len tichý ston
klesajúceho stebľa
cinknutie osličky
a bosou nohou
dotýkam sa
rosy

Zelenou vôňou
do hlavy
stúpaš mi
keď s vlažným ránom
júnová tráva
o milosť ťa prosí

Katarína Mikolášová
(zo zbierky
Cez oči k tebe vchádzam)

Kosenie po východniarsky :)

Jedným zo starých remesiel, ktoré sa v posledných desaťročiach z našich strání vytráca je ručné kosenie trávy. Kosenie, ako vieme, je v našich zemepisných šírkach nevyhnutnou činnosťou na udržanie priaznivého druhového zloženia lúk, na sprístupňovanie voľných plôch alebo z estetického hľadiska. V súčasnosti sa vykonáva prevažne strojovo (rotačné alebo lištové kosa ťahané a poháňané traktormi, strunové alebo parkové kosačky), ale nájdu sa aj takí, ktorí kosia ručne a zachovávajú toto remeslo našich otcov a dedov dodnes. Výhod oproti strojovému koseniu je veľa, spomenieme napríklad zhutňovanie pôdy strojmi, výšku pokosu, ktorá je pri ručnom kosení neporovnateľne nižšia prípadne podľa potreby usmerňovaná, hluk pri strojovom kosení a pod.

Ručné kosenie našťastie ešte z našich lúk úplne nevymizlo, a aby sa tak nestalo, rozhodli sme sa vám priblížiť niektoré základné informácie o tomto na prvý pohľad jednoduchom, no pri hlbšom rozjímaní zložitom ba až magickom remesle, aj so štipkou odborných výrazov vo východniarskom nárečí.

Každý kosič (košač) potrebuje samozrejme kosu a koseckú výbavu. Kosa sa skladá z dreveného kosiska a kovovej kosa s ostrím. Kosisko môže byť vyrobené z rôznych druhov dreva. Začiatočníkom postačí ľahké lipové kosisko, ktoré by skúsený a mocnejší košač mohol poľahky zlomiť. Tomu je príslušné už kosisko pevnejšie a samozrejme ťažšie, z javora či jaseňa. Na kosisku približne v strede sa nachádza rúčka, ktorá sa drží pravou rukou a pomocou nej sa kosa takzvané ťahá, teda zabezpečuje chod kosa, pohon kosa. Ľavou rukou sa kosa drží na svojom konci, ňou košač reguluje dokončenie zákosu. Kosa s ostrím sa upína na kosisko na Slovensku dvoma známymi spôsobmi, starší je pomocou klinka a karičky, teda dreveného klina a kovovej obruče, ktorou sa zovrie kosa spolu s kosiskom. Modernejší spôsob je upevnenie pomocou skrutky a kľúča. K tomuto však košač potrebuje vidlicový kľúč, ktorý môže poľahky stratiť, ku klinu mu stačí kladivo alebo aj kameň. Najdôležitejšou časťou náradia je samotná kosa s ostrím, ktoré sa musí dobre vyklepať, čo je precízna, nie ľahká práca. Naklepávanie kosa robí väčšinou odborník na slovo vzatý, ktorý už má nejaké tie hektáre odkosené. Robí sa to na tzv. babke, čo je malá nákovka, na ktorú sa kosa položí a ostrie sa postupným posúvaním naklepáva kladivom po milimetroch. Novší spôsob je pomocou naklepávača, čo si vyžaduje už menšiu zručnosť, ale aj tak je to práca náročná. Naklepávať sa dá na hladko, teda na tenko, ale toto ostrie vydrží oveľa kratšie, zato je oveľa ostrejšie. Druhým spôsobom je naklepanie na jemné zúbky, toto ostrie treba najprv brúsením zrovnať, vydrží dlhšie. Voľakedy keď sa kosilo celý deň bolo potrebné kosa cez obed znovu naklepať, keďže sa postupne potupili. Skúsený košač sa vedel v poraste trávy vyhnúť rôznym nástrahám, ktoré by kosu potupili, napríklad mravčie kôpky, nálet sliviek a podobne. Cez kôpky preletel kosou petkou, teda zadnou časťou kosa tak, aby ju nepotupil, hrubšie byle a nálet sa sekal taktiež petkou aby kosu nezlomil alebo nenatiahol, teda nepovolil. Kosa sa musela často brúsiť, čo sa robí oslou, ktorá je namočená v oselníku, teda tuľejke upevnenej v zadnom koscovom vrecku. Ostrí sa podľa potreby pohybom osly po oboch stranách ostria v správnom, asi 30 stupňovom uhle. Niekoľkými pohybmi tam a späť sa kosa naostrí a kosí sa ďalej. Tu záleží aj na druhu trávy, čím je tráva tvrdšia, tým treba častejšie ostríť. Napríklad pri druhoch ako psica tuhá (*Nardus stricta*) alebo lipnica ročná (*Poa annua*) je potrebné často a krátko kosu prebrúsiť. Naopak, riedke trávy a otavy kosu až tak netupia a ostie ostáva dlhšie funkčné.

Samotná technika kosenia, to je vám kumšt riadny. Petka musí kopírovať povrch zeme, zatiaľ čo špička kosa smeruje nahor, aby ju pri náraze neurval, teda neuvoľnil prípadne nezlomil. Každý pokosaj (zákos) by mal byť približne rovnako široký a dlhý. Šírka pokosaja zodpovedá jednak dĺžke kosa ale taktiež fyzickej zdatnosti a technike košača, no závisí aj od hustoty, výšky a veku trávy. Začiatočník si ledva poradí so šírkou 10 cm a dĺžkou 1,5 m, skúsený košač nemá problém ani s 30 cm a 2,5 m zákosom.

Frekvencia zákosov je udávaná frekvenciou dychu, aby sa košač tak skoro neunavil. Dôležitý je aj postoj košača. Kosu drží v oboch rukách, petkou jemne tlačí o zem. Mierne široký stoj rozkročný mu dáva stabilitu. Pokosaj začína z pravej strany, nie však príliš ďaleko aby sa zbytočne nenaťahoval. Plynulým pohybom ťahá kosu popri zemi v zvolenej šírke smerom doľava, pričom robí mierny oblúk. Keď je kosisko asi na úrovni ľavého ramena, pritiahne ľavou rukou a dokončí zákos. Potom urobí dva malé krôčky (asi o šírke zákosu) oboma nohami vpred a súbežne vráti kosu na pravú stranu. Tento postup opakuje košač plynule, bez väčšieho prerušovania za súbežného dýchania. Snaží sa, aby bol zákos rovný a aby nenechával tzv. bradu, čo je neodkosená tráva na začiatku zákosu – tú by musel nasledujúci košač dokosiť. Samostatne stojacu neskosenú trávku, čiže ľudovo vojakov košač odtína po dokončení jedného až troch zákosov.

Voľakedy sa kosilo tak, že sa chodilo pomáhať od gazdovi ku gazdovi. Napred kosil vždy gazda a za ním ostatní košači. Samozrejme popri kosení sa spievali ľudové pesničky, pila voda zo studničky a kosilo sa celý deň, niekedy aj dva týždne vkuse. Niekedy, ak bol mokrá rok tak sa najprv pokosila lúčka dve, potom šup ho na ostirhi, kde seno pomaly doschlo. Lúky sa kosili prevažne raz, čo bola kosba tzv. sena, teda starej trávy z minulého roka, a zvyšok roka sa poväčšine spásali. Nejaké lúčky sa nechali aj na otavu, mláďzu, ktorá sa kosí ľahšie ale nemá také kvalitné seno. Seno sa sušilo tak, že sa najprv rozbili pokosaje, a potom sa minimálne dva – tri krát pomocou hrablí obracalo. Ak doňho nenapršalo, seno si uchovalo väčšinu dôležitých látok a tiež arómu.

Inak sa kosilo aj obilie. Na kosisko sa pripevnil tzv. čapov, čo je prídavná rukoväť na ukladanie klasov do skladu. Obylie sa kosí ľahšie, preto sa robil zákos aj polmetrový aj viac, podľa zárastu trávy v ňom.

Večer po kosení už mladí ostali pri ohni dievky povykrúcať a starší sa po družnom rozhovore pri pálenke pobrali spať, pretože sa stávalo už okolo tretej, keďže kosiť treba začať zavčasu keď je na tráve dostatok rosy a kosa sa po nej len tak šmýka!

V posledných rokoch sa na Slovensku začali lokálne objavovať kosecké súťaže, ktoré sa minulý rok zjednotili do slovenskej koseckej ligy. Tohto roku začal svoju činnosť aj Slovenský kosecký spolok, ktorý má za úlohu hlavne podporovať aktivity okolo kosenia a združovať záujemcov o kosenie. Dúfajme, že sa nám spoločnými silami podarí zachovať aspoň časť tradícií, tradícií, ktoré tu boli po celé stáročia a pomáhali formovať človeka spod Tatier!

S pozdravom a za krásne zelené stránne Slovenska:

Čindži – košač

ANKETKA

Témou tejto ankety, podobne ako celého časopisu je kosenie. Preto otázka znela či vedia dnešní mladí ľudia ešte kosiť tradičným spôsobom. Dievčat sme sa zase pýtali či vedia hrabať. Na moje prekvapenie väčšina z nich odpovedala rázne „ÁNO“. No neviem ako by to dopadlo, keby sme im dali do ruky kosu a hrable a poslali ich pokosiť najbližšiu lúku. Aj keď to tak znie, nechcem podceňovať ich schopnosti, väčšina by bola hotová už po pár minútach.

No pre motiváciu mladých záujemcov o kosenie uvádzam pár odpovedí na otázku, ktorú som položila dievčatám:

Zdajú sa vám chalani, ktorí kosia „hore bez“ sexi?

- Samozrejmeé
- Keď zhliadnem švárneho šuhaja kosiť, hneď beriem hrable do ruky! ☺
- Fúúúha
- Pokiaľ to nie je nejaký pupkatý deduško... ☺
- Keď už idem hrabať seno, tak len s podmienkou, že sa tam bude kosiť „hore bez“ ;)
- Nooo to môžem...
- Tajne dúfam, že takého ešte uvidím
- Som zvedavá, kde by som takého našla. Jedine v múzeu ☺
- S motorovou kosačkou hore bez kosiť nemôžu a s ručnou som videla jedine otca, tak to hodnotiť predsa nemôžem ☺

Takže dúfam páni, že vás tieto výroky motivujú a najbližšie vás uvidíme na lúke s kosou v ruke a bez trička ☺

KC

Zaujalo nás územie...

Možno dávno a možno ani nie, závisí to od pohľadu človeka, udiala sa v našej zemi Valašská kolonizácia. V niekoľkých pohoriach Karpát sa pastieri z rumunských končín pričínili o posun hornej hranice lesa a vznik hôľ. Na území Slovenska prebehol tento proces v najväčšom rozsahu vo Veľkej Fatre. Nás však zaujala Lúčanská Malá Fatra a príbeh tetraťa hôľniaka (*Tetrao tetrix ssp. tetrix*).

Prechádzka hrebeňom po psiarkových (*Nardus stricta*) horských lúčkach a pasienkoch Lúčanskej Fatry je veľmi príjemná. Na jar je divadlo prírody ozdobené šafranovými kulisami. Od augusta do októbra zdobia tieto priestranstvá zakvitnuté horce luskáčovité (*Gentiana asclepiadea*), príroda oslavuje hojnosť darov Zeme. Taká radosť! Až vás to láka váľať sa po tej psiarke a niečo si žuvkať (čučoriedky, brusnice, smrekové výhonky, púčiky kosodreviny...). V každom ročnom období sa niečo nájde! A keď sa tak váľate a žuvkáte, napadne vás... A kdeže sú tie hôľniaky?

Tak nejak sa začalo naše pátranie. „Hôlniačky kde ste, kdeže ste?“ Nikto nám neodpovedá. A keďže sme po nich nenašli ani hovienko, rozhodli sme sa spýtať sa starých dedinčanov, či náhodou nejakého tetrova nevideli. „Jóóój! To keď ja som bou mladý...“ začínala väčšina príbehov. „Éj, boha! To nám vylietali tí kohúti len taká radosť!“, „To keď som išou, z čučoriednísk sliepky s kurencami vylietali.“, „Tam na tej lúke pod Skalkou, tam bolo parádne tokanisko! Tam sme chodili poľovať!“

Ako je možné, že my sme žiadne nevideli? Ale na jar sa stal zázrak, našli sme kôpku hôlniačieho trusu. Jednu. Hľadaniu tokanísk sme obetovali niekoľko rán. Po hôlniakoch však ani stopy. Ani na miestach o ktorých nám hovorili starí ľudia.

Taký je príbeh o hôlniakoch v Lúčanskej Malej Fatre. O hôlniakoch bez hôlniakov. Tetrov citlivo reaguje na zmeny prostredia v pozitívnom i v negatívnom zmysle. Prišiel človek a prišli aj hôlniaky, znova prišiel človek a hôlniaky odišli. V čom sa zmenil tento vzťah??! Tetrov je jeden z mála druhov, ktorému my ľudia, ničitelia tejto Zeme, v určitých ohľadoch môžeme pomôcť. Vytvárať mu podmienky pre život, našim súžitím s prírodou. Tetrov potrebuje bačov aj valachov. Aby sa ovečky pásli a dojiu i syra vyrábali i žinčice popíjajú a na fujare hraju.

Pokles početnosti populácií tetrova hôlniaka nie je problém len v Lúčanskej Fatre, je problémom celého Slovenska, Európy. Treba si uvedomiť, že tetrovy tu žili ešte predtým ako valasi vytvorili hole. Obývali rašeliniská a vrchoviská a prirodzené hole na ktorých zostávali do dnešných dôb ako glaciálne relikt. V dvadsiatom storočí bola väčšina biotopov s charakterom rašeliniska odvodnená (boli to kusiská zeme nepredstaviteľných rozmerov) a premenená na niečo iné. Kde teda budú tetrovy žiť? Ani na rašeliniskách, ani na holiach?

IK, MM

„POZNÁMKA POD ČIAROU“

V strednej Európe žijú už len zvyškové populácie v hlavných oblastiach výskytu: Alpy, pohraničné územia Čiech, Poľská rovina a Veľkopoľská nížina na východe. Slovensko obýva iba izolovaná populácia. Ešte po prvej svetovej vojne sa jeho početnosť i areál považovali za viac menej nemenné. Výskyt na Slovensku: Veľká Fatra, Malá Fatra, Nízke Tatry, Vysoké Tatry, Veporské vrchy, Slovenské Rudohorie, časť Západnej Poľany, severozápad Javorníkov, Kysucká vrchovina, Kysucké a Oravské Beskydy, Podbeskydská vrchovina, Oravská Magura, Skorušinske a Chočské vrchy, Roháčce. Na východe siaha oblasť rozšírenia až po Spišskú Maguru a Levočské vrchy. Okrem toho tetrov obýva i nižšie položené oblasti, napr. okolie Oravskej priehrady, Liptovskej Mary, podhorské oblasti Vysokých Tatier. Aké podmienky musí spĺňať prostredie aby v ňom mohol hôlniak žiť: vhodný zdroj potravy – plodonosné rastliny (brusnica, čučoriedka, vres), dreviny (breza, jelša, smrek, borovica) a dostatok živočíšnej potravy v letnom období (hmyz, mraveniská), vhodné plochy využiteľné ako tokaniská (trávnaté porasty a vresoviská do výšky 10 cm.

Z knihy : Tetrov, rytier slovenských hôľ. Alfréd Trnka

Dokedy bude kosa symbolom smrti?

Je teplý júnový večer. Slnko sa stále drží nad obzorom. Vtáky neprestajne spievajú svoju oslavnú pesničku. Vzduch vonia najkrajšou vôňou leta – sušiacim sa senom. Najmä takto podvečer, keď už pomaly padá rosa, je táto vôňa čoraz silnejšia. Sedím pod vyschínajúcou čerešňou a oddychujem po horúcom dni. Obdivujem ležiacu trávku v zákosoch a vychutnávam si tieto magické chvíle. Až dokým môj príležitostný sused tzv. Chalupár naštartuje svoj krovínorez. Pliaga mašina. Koniec idylky, nástup techniky. Výkonný to stroj. Teda len sa domnievam, súdiac podľa hluku, ktorý vydáva. Ten hluk zaleje celú dedinu. Naďaleko počuť že ktosi, čosi – kosí. Ak sa to teda dá nazvať kosením. Kosenie si predstavujem inak. Ani vtáky už nepočuť a dym z výfuku zaveje vánok až ku mne. Ďakujem pán sused, prajem Vám, nech koska dobre kosí.

A potom sa snažím prísť na to čo doviedlo človeka k tomu, aby nechal kosu zhrdzaviť a dal ju do šrotu a za veľké peniaze si kúpil takúto motorovú. Jednoznačné vysvetlenie. Urýchlenie práce, pohodlnosť, menšia námaha, viac voľného času. Na to aby si sadol k počítaču. Alebo aby vyhútal kam pôjde s rodinou na výlet. Niekam, kde je tichučko a pokoj.

Typický príklad dvojsečnej zbrane. Na jednej strane sa s krovínorezom menej narobíte. Na druhej, nám pohyb v našej dobe chýba a tak priberáme, sme stále obéznejší. Na jednej strane máme s krovínorezom skôr pokosené, na druhej nás bolia uši z revu motora, a pľúca máme plné

jedovatých splodín. Nehovoriac o tom, čo spôsobuje rýchlo rotujúca cievka krovínoreza s organizmami žijúcimi na povrchu pôdy. Nehovoriac o pohonnej hmote, ktorá poháňa motor kosačky. Tak prečo sa nevrátíme k spôsobu kosenia našich predkov?

Kosenie kosou je rituál, modlitba k zemi. Človek stojí na lúke, v záhrade a vníma všetko vôkol seba. V tichosti práce počujete spev vtáctva, bzukot hmyzu, prirodzené zvuky prírody. Pri prvom zakosení pocítite úžasný pocit a ten ďalej graduje. Ako postupujete, sledujete každý centimeter zeme na ktorej stojíte. Vidíte čo tam rastie, aké živočíchy

tam žijú, precitujete každý pohyb. Trup sa krúti v prirodzenej otáčke. Čo otáčka to krôčik. Postupujete v pre vás priateľnom rytme. Pokosená tráva padá a kosou je odnášaná na jednu stranu. Tento pohyb vydáva uchu lahodiaci a harmonický zvuk. To je tá prirodzená hudba. Nenásilná, spevavá a rytmická. A ten podmaz v pozadí. To je jedna báseň.

A keď sa pri kosení snažíte vcítiť do duše svojich predkov vynárajú sa vám pred očami obrazy vašej histórie, vášho pôvodu, spoznávate samých seba a hľadáte stratený vzťah človeka a zeme, vašej živiteľky. Kosenie kosou je najjednoduchší spôsob meditácie, vyčistenia si myšlienok a verím že aj duchovného obohatenia. Navyše pri kosení kosou nespôsobujeme žiadny hluk, zápach, akékoľvek znečistenie a zapadáme do kolobehu, v ktorom sme sa zrodili a z ktorého sme sa časom odtrhli. Smutné je však to, že v dnešnej dobe, vo väčšine prípadov, je tráva len odpadom a každý sa jej snaží čo najjednoduchšie a najlacnejšie zbaviť.

Našťastie aj v dnešnej dobe sa nájdu šikovní mladí ľudia – napr. autor tohto článku – ktorí dokážu vyrobiť takéto kosisko.

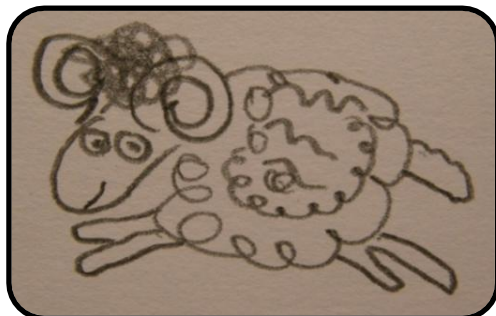
Kedysi bola tráva hotovým pokladom, zárukou prežitia zimy. Z toho vyplývala aj úcta k nej, úcta k tomu, čo zadarmo rok čo rok dostávame. A my ňou pohrdame, ničíme ju kosením motorovými strojmi a častokrát vyhadzujeme na skládky.

Kosenie kosou je teda aj spôsob ako sa naučiť vážiť si na prvý pohľad bezcenné veci ako je tráva. Ak sa na záhrade "vyšantíte" s kosou určite si budete viac vážiť každé jedno steblo, ktoré ste odkosili a budete sa snažiť aj ho rozumne využiť. Darovať ho tomu, kto ho môže dať nejakému zvieraťu, keď už sami nič nechováte. Všimol som si na starších ľuďoch, že hoci už roky nič nechovajú, pokosenú trávku vysušia a ukládajú a tlačia do senníka len aby ju nemuseli vyhodiť. A keď ju už máme vyhodiť, tak ju radšej skompostujeme nech neskončí ako odpad.

Koľko málo je potrebné na to, aby sme si počas leta na dedine zachovali pokoj? Ako si zabezpečiť kosu, ktorá hoci býva symbolom smrti, vlastne život uchováva a prináša? Stačí trochu odhodlania a chuti. Zohnať si starú kosu (tie novo vyrobené sa im zďaleka nevyrovnajú) na dedine nie je problém. Stačí osloviť náhodných dedkov a oni vám už za pár grošov

pomôžu. Po povalách sú kopy starých rakúskych kôš. Porisko kosa sa nazýva kosisko. Býva z pružného a ľahkého dreva, akým je napríklad lieska alebo jaseň, niekedy javor. Zhotoví vám ho šikovnejší dedinský naturalista alebo sa o to môžete pokúsiť sami. Ako sa kedysi vravelo "kosisko musí byť ľahké ako pierko, kosa ostrá ako britva, potom už ide kosenie...

Samo

Pár slov o koseckej lige

Sme si takmer istí, že po toľkých skvelých článkoch o kosení ste sa jednoznačne museli stať nadšencami ručného kosenia a určite práve rozmýšľate, kde s kosením začať. Preto pre vás máme zaujímavý tip: Keď už pokosíte všetky pokositeľné lúky vo svojom blízkom okolí a stále nebudete mať dosť, prihláste sa do koseckej ligy., ktorú organizuje Slovenský kosecký spolok. Na stránke www.kosci.sk nájdete všetky potrebné informácie o kategóriách súťažiach, výstroji, porote a celkových pravidlách súťaženia. Taktiež tu nájdete kalendár udalostí a podujatí Koseckej ligy a pohára na rok 2009. Niektoré z nich sú už za nami, no niektoré nás ešte len čakajú, preto neváhajte a zúčastnite sa! Keď nie ako kosci či odhrabovači, tak aspoň ako nadšení obdivovatelia a povzbudzovatelia ☺.

Čindži a Lenka

Výr spod Hrubej skaly

Slnko bolo ešte vysoko, keď po zasneženej ceste, lemovanej hustými spleťami trnky a hlohu, kráčaľ muž v zelenom. Chôdzu má ľahkú, nikam sa neponáhľal. Plnými dúškami vychutnával mrazivé poludnie. V noci prituhlo a z neďalekej bystriny sa ozýval praskajúci ľad – akoby strieľal. Vďaka ostrým slnečným lúčom na chvíľu poľavilo. Z blízkyh osík sa ozvalo výstražne varovanie sýkorky. Hneď sa k nej pridali ďalšie. O chvíľu celá vtáčia pospolitosť nervózne obletovala muža z hustou bradou. Vylakal ich mohutný, hrdzavý, hnedo-ľľakatý vták z úškami na hlave, ktorý pyšne sedí na mužovej ľľavej ruke. Výra to vôbec neznepokojuje. Dobré vie, že drobné vtáčatá si bližšie netrúfnu. Požmurkával veľkými okálľmi a jemne sa pri chôdzi natriasa.

Na ľúke pod borovým lesom muž posadil dravca na palicu v tvare písmena T, ktorú predtým mocným rozmachom ruky zabodol do snehu. Pre istotu sneh okolo palice ešte udupal. Výr pokojne sedí na palici, občas sa našuchorí a neustále žmurká. Na nohe má poldruha metra dlhý kožený remienok, ktorým je pevne priviazaný o palicu. Všetko navôkol je mu dôverne známe – muž s ním sem chodieval často. Pred chvíľou sa od výra vzdialil. Schoval sa do spleti hustých smrekových vetiev nahádzaných na kope, ktorú si pred mesiacmi pripravil. Pomedzi vetvičky vytŕčal hlaveň pušky. Muž bol trpezlivý a vedel takto presedieť i niekoľko hodín. Vystrieľal tu množstvo vrán, strák, ba aj jastrabov, ktoré na výra útočili.

Bystré oči výra spozorovali na oblohe malý čierny bod, ktorý sa rýchlo približoval. Vykrúca hlavu a oči upiera do diaľky. Nervózne prešľapuje z nohy na nohu. V nepatrnom čiernom bode už možno rozpoznať siluetu vtáka. Padá rýchlo ako kameň. Výr je napätý. Perie má tesne prilľahnuté k telu. Akoby sa razom o čosi zmenšil. Vyrail... Sotva druhý raz mocne mávol krídlami, nasledoval prudký trh, čosi prasklo a výr spravil vo vzduchu kotrmelec. S roztiahnutými krídlami dopadol na chrbát. Z očí sa mu blýska a nohami, na ktorých na ostré meče pazúrov, celou silou seká vzduch. Zúrivo pritom klepoce zobákom. Vták, ktorý už-už zdanlivo dopadne na výra, sa prudko no zároveň ľľahko vzniesol do vzduchu, aby mohol útok zopakovať.

Muž to všetko sledoval zo zatajeným dychom. Ohľušujúci tresk však nepadol. Dobré vedel, že takéto prudké útoky dokáže iba sokol. I správanie výra mu to prezrádzalo.

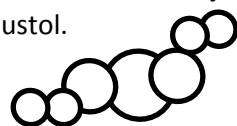
Sokol sa po treťom či štvrtom útoku vzdialil. Výr sa pomaly spamätával. Najprv sa otriasol, načuchral si perie a cez pootvorený zobák rýchlo vdychoval mrazivý vzduch. Celý sa chvel. Na „výrovke“ (?)sa už so sokolom stretol, no nenávisti a zúrivosti, ktorá mu prúdila v žilách, sa len pomaly zbavoval. Keď naňho útočila straka či vrana, ani nezľietal z palice, iba čo zlostne sekal krivým zobákom. Prudkého sokola sa však predsa bál. Medzi kráľom tmavej noci a kráľom azúrových výšin oddávna vládla rivalita. Akosi zo zvyku preletel späť na palicu. Na nohe sa mu hompálal len krátky kožený remienok, ktorý svojou dľľžkou sotva presiahol mocné operené prsty s pazúrmil.

Muž sediaci v skrýši z hustej čeciny to spozoroval. Vie, že je zle. Vyskočí z úkrytu a blľži sa k výrovi. Vták nervózne prešľapuje a napäto sleduje každý mužov pohyb. Cíti, že niečo nie je v poriadku.

Začul hrubý mužský hlas, ktorý sa mu prihováral. Zažmurkal ohnivými okálľmi, otočil hlavu napravo a ľľahučko sa odlepil od palice. Mávol krídlami a vtom zistil, že puto, ktoré ho s ňou spájalo, razom prestalo existovať. Vzniesol sa ponad zasneženú ľúku. Na pravej nohe sa mu vo vetre hompálal malý kožený remienok.

Muž v zelenom hlasno zakľial a šmaril do snehu starý ošúchaný širák, ktorý nosieval na hlave. Široké výrie krídla presahujúce svojím rozpätím poldruha metra po prvýkrát vychutnávali slobodu. Lúka s mužom sa neustále vzdľľľovala.

Výr preletel krajom borovej hory, až pristál na strapatej, napoly rozčesnutej borovici. Sotva sa trochu otrasie, pustia sa do neho vtáky vari s celého lesa: sýkorky, pinky, brhľľiky, ba i čierne drozdy a sojky. Dorážali z každej strany a narobili taký krik, že citlivé uši dravca už nevlľadali zniesť ostrú bolesť. Darmo – mladý výr ešte nerozumel odvekým zákonom prírody, že taká je odplata denných vtákov kráľovi mesačnej temravy za krutú daň, ktorú si noc čo noc od nich vyberá. Preletel naprieč horou a zosadol v hustej smrečine. Tu prečkal, až kým na krajinu nezačal padať sivý závoj, ktorý len lenivo hustol.

Nad východným horizontom nesmelo zablikala prvá hviezda. Kjuvit-kjuvit-kjuvit, ozvalo sa z diaľky plačlivé sovie volanie...Výr pozorne načúval hlasu lesa. Otáčal hlavou sem a tam. O chvíľu sa mocným odrazom nôh vyhupol do vzduchu, letel ponad vrcholce zasnežených stromov, až sa stratil kdesi za hrebeňom starej hory.

Prešiel necelý týždeň. Nástočivo sa začal hlásiť hlad. Žalúdok výra spaľovala horúčka. Noci boli mrazivé a mladý výr všetku svoju energiu sústredil na to, aby nezmrzol. Celý deň len sedel a oddychoval, výdatne mu ubudlo síl. Predvčerom, keď prelietal ponad planinu, kde blikotali svetlá ľudských obydľí, spomenul si na starú drevenú bránku, klietku a muža, ktorý mu denne nosil kusy mäsa. Už-už sa chcel pustiť tým smerom, ale čosi silnejšie ho ťahalo späť do hôr.

Teraz sedí na rapavom, starecky pokrivenom buku na okraji hory a pozoruje krajinu ožiarenú mesačným svetlom. Má ju ako na dlani. Mesiac práve dosiahol zenit, keď spod nepreniknuteľnej spleti šípok vykukli dva zajace. Cupkali za sebou v úzkom tuneli vychodenom pozdĺž lúky až k jarku, kde rástli nízke plánky. Večer čo večer chodievali ohrýzať konáre, ktoré sa skláňali až k zemi. Občas v snehu objavili i nejaké to jabĺčko, ktoré tu zamrznuté ležalo od jesene. Bola to pre ne znamenitá pochúťka. Výr ich napäto pozoroval – prebúdzal sa v ňom dávny neskrotný pud dravca.

Chvíľami sa zdalo, akoby ten zadný – na oko i menší – pokrívával na jednu labku. Bol to lanský samček, ktorý ako jediný prežil z jarného vrhu. Jeho dvoch súrodencov zdrapla líška a jemu sa akoby zázrakom podarilo uniknúť pod hustým šípom. Ostala mu boľavá spomienka na ľavej zadnej labke. Odvtedy sa stále drží pri matke.

Zajace boli kúsok za polovicou lúky, keď sa výr ľahko odlepil z konára. Niekoľko krát mávol krídlami, do ktorých akoby sa vracala niekdajšia sila. Nehlučne letel priamo k nim. Už-už ich dobiehal... Jeho široké krídla s mäkkým perím nevydali vo vetre ani len slabučký šum. Bystré zajačie oči, ktoré vidia aj za chrbát, ho však spozorovali. Dali sa na rýchly panický útek. Uháňali úzkym snehovým tunelom priamo k jarku s plámkami, kde im pichľavé húštiny hlohu a šípky ponúkali poslednú nádej. Mladý samček zjavne zaostával za matkou. Vo chvíli, keď stará zajačica preskakovala jarok, veľký tmavý tieň výra dopadol

na samčeka. V poslednom okamihu sa ako struna vymrštil do vzduchu. Dlhé zakrivené pazúry sekli na prázdno. Výr zlostne zašiekral, no nevzdával sa – vedel, že je to len otázka času. Tesne pred jarkom sa zvrtol a teraz z boku nalieta ku koristi. Zajac zúfalo trieli späť k stredu lúky. Kľučkovať v úzkom tuneli je nemožné. Výr tesne nad ním roztiahne mohutné krídla: akoby postál v povetrí a vzápätí sa vrhá nadol. Zajac sa znova vymrštil do vzduchu, ale vtom mu chrbát preťali ostré ihlice pazúrov. Do zasneženej noci sa ozvalo bolestné završenie a v mesačnom svite sa zalesknú dva predné zajačie hľadáky... Matka pod ochranou hlohu sa celá trasie: hlbšie sa primkla k zemi. Výr si šikovne chytí korisť za šiju a mocným úderom zobáka jej prelomí väz. Tmavé kropaje pariacej sa krvi stiekli na sneh a sfarbili ho do červena.

Dravec sedí na koristi z doširoka roztiahnutými krídlami a cez pootvorený zahnutý zobák vydychuje malé obláčiky pary. Od vzrušenia sa celý chveje. Perie na hrvoli mu tancuje, akoby hrkútal. Až po hodnej chvíli sa pustí do hodovania. Najprv sa však vypne a ozve sa silným dvojslabičným uhú-hu-huhú, ktoré sa nesie dolinami, hrebeňmi – odráža sa od mohutných zasnežených skál,

týčiacich sa na juhovýchode a vracia sa späť na lúku pod horou. Chvíľami načúva, akoby sa sám chcel presvedčiť o sile svojho hlasu a vzápätí sa znova ozve – uhú. Všetko živé akoby zmieralo: sojka sa pritlačila o konár smreka, kuna vtiahla do bútlaviny, ktorú si prisvojila po ukoristenej veveričke a jariabok sa hlbšie vnoril do lístia pod koreňmi javora.

Výr ostrým zobákom roztrhol koristi brucho a hltavo sa pustil do pariacich sa vnútorností. Horúčka, ktorá už pár dní zvierala jeho útroby, ustala. Pocítil, ako sa mu do krídel vracia sila. Načal tvrdú svalovinu stehna. Vtom spozoroval krajom hory letieť veľký tmavý tieň, ktorý sa zvrtol a zamieril priamo k nemu. Zježil perie, roztiahol krídla a zlostne zasyčal. Pripravil sa na útok. Neďaleko neho zosadla o tretinu väčšia stará výrica. Veľké oranžové okále s čiernymi zrenicami sa nenávisťne blýskali, zobák nervózne klepotal. Mladý výr vzrešťal – za žiadnu cenu sa nechcel vzdať koristi. Výrica priskočila bližšie a mocným rozmachom krídla ho udrela po hrudi, jednou nohou schmatla koristiť a druhou sekla po mladom výrovi. Ten ustúpil: zasyčal, niekoľkokrát mávol krídlami a zmizol krajom hory. Stará výrica víťazne zahúkala a s koristiou odletela ku skaliskám na juhovýchode.

Studený severák priviaval chuchvalce mrakov. Obloha sa zatiahla. Mesačným svetom zaliata lúka sa razom zmenila - všetko zahalil tmavý závoj. Vari chcel navždy utajiť nočnú drámu?

Prešli dve zimy a z mladého výra sa stal skúsený dravec. Spoznal odveké zákony prírody. Naučil sa, že koristiť treba odniesť na chránené miesto a tam ju v pokoji zožrať. Osvojil si, že jej vždy odsekne hlavu a tú nikdy nežerie. V letku dokáže chytať bacuľaté holuby hrivnáky, ktoré spiace prekvapí v hustých sihlínach. Vie, ako chytiť ježa, aby si na pichliachoch nezranil prsty. Ako vyplašiť spiaceho hlucháňa, ktorého počas letu v tmavej noci vždy dolapí. V zátoke pod bútlavou vrbou rýchlym sekutím pazúrov vytiahne pstruha z potoka. I neobanlivému gazdovi, keď pozabudne zavrieť sliepky, poľahky jednu z dvora uchytí. Prežil čas sovích zásnub a teraz so svojou družkou vychutnávajú najkrajšie obdobie života.

Mrazivé februárové dni ubiehali starému horárovi akosi pomaly. Nemohol obsedieť vo svojej chalúpkke obohnanej dreveným, napoly spráchniveným plotom.

Snehu naváľalo toľko, že bol rád, keď sa mu do blízkeho krmidla podarilo vyniesť aspoň nošu sena. V noci nemôže spávať – myseľ mu kvária správy o výrovi, ktorý robí šarapatu po okolí. V dedine sa sťažujú, že im pobral sliepky a kačice. Aj horár zo susedných lazov mu rozpráva hrôzostrašné historky o rozdziapaných hlucháňoch, zajacoch - ba aj o mladéj srne, ktorú vraj výr zdrapil. I sám starý horár našiel za chotárom zajačiu srst' a v Mátavej doline perie zo sliepky hlucháňa. Ľudia nazvali dravca „výr spod hrubej skaly“, lebo práve s tohto skaliska sa v januárové mesačné noci nieslo jeho – uhúú. Bradatý horár ho tiež počul. Skúsenosť mu vraví, že práve na hrubej skale bude výr na jar hniezdiť. Vie dobre o rímse, ktorá sa tiahne jej juhozápadnou stenou. Práve to by mohlo byť vhodné miesto na hniezdenie – dumá horár. Musí však vyčkať, kým snehová prikrývka trochu poľaví.

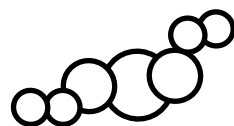
Koncom apríla, keď sa sneh v tamojších horách stratil, vybral sa starý horár za výrmi. S námahou vyšiel strmým svahom kopca, ktorý tu volajú Krížna. Na jeho južnej strane sa nachádzajú rozmanité skalné vežičky, uprostred ktorých sa rozvaľuje obrovské skalisko – hrubá skala.

Stará výrica sa práve oddáva teplému kúpeľu slnečných lúčov a pod ňou sa k sebe túlia tri biele strapaté guľôčky. Zrazu začula podozrivý šramot. Zľava sa po skalnej rímse čosi blíži. Padajúce kamienky a šuchotavý zvuk prezrádzajú, že to bude čosi väčšie. Pevne sa pritíska ku stene skaly, prižmuruje oči – snaží sa splynúť s prostredím. Tri mláďatá si nič netušiac hovejú pod jej jemným perím, iba občas daktoré sotva počuteľne zapípa. Za nízkou borovicou, ktorá rastie na rímse neďaleko hniezdnej kotlinky, zbadá výrica pohyb. Muž v zelenom z hustou bradou sa pomaly posúva bližšie k hniezdu. Dravec nevydržal – vyletel, hlasno klepoce zobákom a prská. Dvakrát preletel popred skalú a zmizol kdesi v boroviciach, ktoré rastú na jej plochom vrchu. Muž štvornožky postupuje vpred. Nebojí sa. Vie, že výry si naňho netrúfnu. Pozrie dolu skalnou stenou, dlhou azda šesťdesiat metrov, pevne si zaprie nohy a do rúk berie žalostne pískajúce mláďa. Obracia ho raz z jednej, potom z druhej strany, a napokon ho vloží do ruksaku. Nasleduje druhé. Keď sa natiahol po tretie, tesne popri ňom preletel výr. Na chrbte pocítil závan vetra spod jeho krídel. Preľakol sa. Výr pristál len kúsok od neho. Zlostne syčí a klepoce zobákom. Hľadá na muža – oči sa blýskajú nenávisťou. Potom sa mocne odrazil a padal kdesi pod skalisko. Odrazu muž zmeravel - na nohe výra

zbadal kratučký kožený remienok. Spomenul si. Pred dvoma rokmi na lúke pod borovým lesom prišiel o výra. Veľmi preň trúchlil, bol to verný pomocník na výrovkách. Hľadal ho po chotároch a keď do jari neuspel, zmieril sa s tým, že uhynul. Aká to mocná sila umožnila dravcovi prežiť! V mužovom srdci sa čosi pohlo, jeho hlboké tmavé oči zvlhli. Pomaly vybral malé strapaté výriky z ruksaku a vložil ich späť do kotlinky. Nie, nedokáže zmariť úsilie tvora, ktorý tak mocne bojoval zo životom a ktorému neskrotný pud dovolil prežiť i v tých najtvrdších podmienkach. Zaumienil si, že do tých miest viac nevkráča...

Stará výrica dva-tri razy preletela popred skalú, až pristála na rímse. Chvíľu hľadela do kotliny, kde sa medzi vývrzkami a zbytkami koristi hmýrili tri biele kôpky páperia: akoby kontrolovala, či je všetko v poriadku. Potom si na ne sadla a spokojne zažmurkala raz jedným – potom druhým okom do zapadajúcej gule slnka. Výr spod hrubej skaly sedí v širokej trhline oproti a pozoruje svoju družku. Z boriny pod skalou sa ozval škrek sojky – hľadá si miesto na spanie. Ružovo-oranžová báň oblohy nad západným horizontom ľahučko stmavla...

JURAJ ŽIAK

... Nevieme ako vy, ale my sme z toho lietania s výrom ponad vrchy a doliny poriadne vyhladli. Preto vám ponúkame jeden recept z Kováčovskej kuchyne:

Zelená polievka pre naštartovanie tela i ducha

Čo na ňu potrebujeme...

„žihľavu“ (*Urtica dioica*) 100 g, ovsené vločky, cesnak, hrubú múku, 2 vajíčka, soľ, čierne korenie, olej (prípadne maslo alebo olivový olej), cibuľu, vodu

Ako ju ukuchíme...

Najprv navštívime extravilán obce. Na miestach kde je zvýšená koncentrácia hnoja (dusíka) rastie žihľava, ale musíme tam ísť na jar, lebo potrebujeme mladé konččky žihľavy. Potešíme sa nášmu objavu a začneme zbierať - nožnicami alebo ručne (nechtami) odštipávame konce rastliniek, ktoré by mali obsahovať najviac 3 listové jarmá. Doma sparíme vriacou vodou, posekáme nožom na drevenej doske. V kastróli dáme na vyššie uvedený tuk zosklovatieť cibuľku, pridáme žihľavu a v zápätí zasympeme 1-2 lyžicami krupice (hrubej múky), rýchlo premiešame, pokoreníme a zalejeme vodou. Keď sa to varí vhádzeme halušky vypracované nasledovným postupom: Do hrnčeka rozbijeme vajíčko, rozšľaháme vidličkou, pridáme vločky, krupicu, možno aj pohánkovú, soľ, na jemno rozotrený cesnak, korenie a v optimálnej konzistencii - takej akú majú dosahovať halušky - vhaluškuje to do hrnca. Ešte na záver tam roztrepeme vajíčko č. 2, vypneme a dosolíme.

Chuť dobrú vám vinšujeme!

OZNAMY

☺ Od začatia nového školského roka by mal byť zavedený na FEE separovaný zber odpadu. Na hladký priebeh separácie bude dohliadať Študentský separačný zväz (ŠSZ), do ktorého hľadáme ľudí. Záujemcovia sa môžu hlásiť na mail našej redakcie, alebo priamo vedúcemu ŠSZ Maťovi Hegedúšovi.

☺ Zatiaľ v neurčitom termíne sa plánuje záchrana zarastajúcich lúk, ak sú medzi vami záujemcovia, ktorí by sa radi zúčastnili na tejto dobrovoľnej akcii, pošlite nám na váš kontakt na našu adresu

☺ Senát oznamuje, že v jeden pekný májový deň bol do funkcie prodekana pre vedu a výskum zvolený Ing. Michal Wiezik, PhD., gratulujeme!

☺ Ako doplnkovú literatúru k letnému vydaniu nášho časopisu odporúčame knižný výtvor: „Kvetnaté lúky – prírodné bohatstvo Slovenska“ od autorov M. Ružičková, H. Kalivoda (vydavateľstvo VEDA)

☺ V našom časopise je vždy miesto pre akékoľvek zmyslu a ducha plné príspevky, predovšetkým prózu, poéziu i výtvarnú tvorbu prírodne orientovanú; uvítame aj rôzne iné prínosné, zaujímavé či vtipné pripomienky a postrehy

☺ Využite možnosť zverejniť svoje diela a napíšte nám na adresu casopisstromcek@gmail.com !

STROMČEK

Ročník I., 2. číslo – LETNÍK, vychádza raz štvrťročne

(šéf)Redaktori: Ivana Kalafusová, Martin Mikoláš, Katarína Zrníková, Ivana Šimková, Veronika Müllerová, Katarína Cesnaková

Ilustrátor: František Ďuriančík

Grafická úprava: Lenka Knapcová

Tlač: Vydavateľstvo Technickej univerzity vo Zvolene

Kontakt: casopisstromcek@gmail.com

Všetky práva vyhradené; texty, obrázky a fotografie uverejnené s dovolením autorov

Tento časopis je vytlačený na 100% recyklovanom papieri